

Carmen STANCIU

ALTFEST

A PUS BISTRITA DE HARTA TEATRULUI ROMÂNESC

Hotărâtă să ignore invitația domnului Ministru al Finanțelor, Remeș, de a se sinucide cu „sicul de la baston“, mișcarea teatrală românească se străduiește să dejoace planurile celor care consideră Cultura – și asta tocmai din cauza lipsei lor de cultură – drept o floare pentru urechea unei societăți mai lipsite de griji.

Astfel, pentru fiecare festival de teatru desființat din lipsa de sprijin financiar și/sau moral din partea „forurilor“, apar alte două. Și nu trebuie să reflectăm prea îndelung asupra fenomenului pentru a ne da seama că această veritabilă avalanșă de festivaluri are un rol foarte important în evoluția teatrului contemporan din țara noastră, acela de ferment și catalizator. Valorarea unei instituții teatrale este indisolubil legată de întâlnirea cu spectatorii și cu critica de specialitate, nu numai pe plan local. Or, în condițiile în care organizarea unui turneu a devenit azi o aventură sub semnul imposibilului – atât pentru managerii teatrelor cât și pentru posibili impresari – festivalurile reprezintă, de multe ori, singura ocazie de „a vedea“ și „a fi văzuți“. Și mai trebuie menționat un alt aspect, poate cel mai important: aproape toate aceste noi manifestări sunt create și/sau organizate de tineri, de o nouă generație de oameni de teatru.

Așa s-a născut **altFest** – din inițiativa a doi tineri, Mihai Iancu și Alina Moldovan, care i-au avut alături în entuziastul demers pe Irina Cios, directoarea Centrului Internațional pentru Artă

Contemporană din București, și Gavrilă Țărmure, șeful Inspectoratului pentru Cultură al județului Bistrița-Năsăud.

altFest – un **altFestival**, pentru producții teatrale care sunt **altfel**, spun **altceva**, și pot fi reprezentate și **altundeva**, în afara sălilor de spectacol propriu-zise. Timp de cinci zile, între 15 și 20 septembrie, Bistrița s-a transformat într-o imensă scenă de teatru. În chioșcul din parcul orașului sau la Discoteca „Malibu”, în pivnița Liceului de Artă sau pe ruinele a ceea ce trebuia să fie primul teatru din localitate (acum doar un schelet de beton și fier) ori în impunătoarea catedrală construită în secolul al XIV-lea sau peste drum, sub arcadele de la „Colț Sugalet”, pe scena Casei de Cultură sau în miniaturala sală de expoziții a Uniunii Artiștilor Plastici – zeci de iubitori de teatru, majoritatea foarte tineri, se intersectează și își zâmbesc atunci când se recunosc.

Festivalul s-a deschis cu o premieră absolută, o coproducție Teatrul Național din Târgu Mureș/ Fundația „Dramafest”/Centrul Internațional pentru Artă Contemporană: *Ping-Body* de Radu Macrinici, în regia lui Theodor Cristian Popescu. La prima întâlnire cu publicul, emoțiile și lipsa câtorva repetiții în plus a fost evidentă. La fel de evident a fost și programul dramaturgului, autorul unui text poetic și actual, extrem de modern ca scriitură. „Our Theatre” din Brno a prezentat cu *Misterele eleusine* o mostră de antropologie teatrală. Ulterior, le-am „iertat” artiștilor cehi cele trei ore de variațiuni pe teme sexuale, când am aflat, în cadrul „Întâlniri managerilor de Instituții culturale din Europa Centrală și de Est” că, în Cehia, alternativa la Instituțiile culturale de stat (sau a culturii instituționalizate) o constituie doar grupurile de amatori. Cu „Ister Theatre” din Belgrad și spectacolul lor *Distrugere* am intrat în sfera unei alte formule teatrale, cea a teatrului de mișcare; iar teatrul de păpuși a fost reprezentat, în mod onorabil, de trupa „Miraklis” din Vilnius (Lituania). Cele *Patru dansuri biblice*, puse în scenă cu ajutorul tehnicii teatrului de umbre, reprezentate chiar în vechea catedrală a orașului, au avut ca element de surpriză spectaculoase efecte pirotehnice. Despre *Legendele mamei*, propunerea Teatrului „Maskymimo” din Ulan Bator (Mongolia), nici nu merită să vorbim, din respect pentru eforturile organizatorilor. Îmi fac însă datoria de a menționa prezența lor în festival.

Să zbori spre paradis și *Anne Frank* au fost două spectacole ce au multe lucruri în comun: ambele sunt produse de organisme „neinstituționalizate” – Teatrul Inexistent și Fundația „Teatrul fără frontiere”; ambele sunt realizate de două tinere regizoare – Claudia Herghelegiu și Liana Ceterchi; ambele sunt, de fapt *one-man-show-uri* ce doresc să pună în valoare talentul a două tinere actrițe, Dana Voicu în *Să zbori...* și Mihaela Sârbu în *Anne Frank*. Și, mai ales, aceste două spectacole își doresc să transmită publicului același mesaj: să nu-i uităm niciodată pe cei care au plecat dintre noi prea devreme!

Centrul Cultural Francez din Iași a oferit unui grup de proaspeți absolvenți ai Academiei de Arte din Iași posibilitatea de a fi prezenți la Bistrița cu o versiune teatrală a nuvelei lui Dostoievski *Însemnări din subterană* în regia lui Vitalie Bichir. Structura geometrică a lecturii regizorale s-a bazat în mod inteligent și motivat pe calitățile interpretative ale lui Mihai Dontu. *Bluescape*

este o „compoziție spectaculară“ care subsumează experiențe din domeniul teatrului, filmului și al televiziunii, realizată de Radu Afrim, regizor ce a reprezentat școala de teatru din Cluj. Personal, această mostră de „postmodernism teatral“ mi s-a părut extrem de tributară MTV-ului, teribilistă și-atât. Ligia Stere și Silviu Biriș au fost protagoniștii unei pledoarii pentru poezia dragostei, pentru Arghezi, inspirat intitulată de regizoarea Anca Maria Colțeanu *D-a v-ați ascuns...*. Finanțatorii acestui proiect au fost Fundația Culturală Română și Muzeul Literaturii Române. Teatrul „Ariel“ din Târgu Mureș a reușit o veritabilă pledoarie pentru teatrul de animație cu un spectacol de autor semnat Horațiu Mihaiu: *Steps*. Reacția entuziastă a publicului a confirmat interesul pentru această formă de teatru, pe nedrept catalogată doar „teatru pentru copii“.

Cea mai interesantă propunere de „alternativă teatrală“ a constituit-o reprezentația companiei „Formalnii Teatr“ din Sankt-Petersburg cu piesa *Hamlet Machine*. Textul germanului Müller (pe care celebrul regizor Luca Ronconi l-a tratat într-un spectacol de referință în cheia teatrului de mișcare) a fost întregit cu fragmente din dramaturgia rusă semnate de V.I. Sorokin. Cei opt actori ruși, magistral conduși de regizorul Andrei Moguci, au oferit spectatorilor un adevărat regal actoricesc, construind, scenă după scenă, imaginea unei existențe în care teatrul și viața se confundă până la anularea individului-actor ca persoană și personaj deopotrivă. Rezultatul? – un univers de o frumusețe stranie, în care spectatorii devin subiecții unui experiment ce încearcă să-i facă să descopere că ei sunt adevărații actori, că oricând și oriunde ne-am afla suntem, de fapt, pe o scenă și suntem protagoniștii unui spectacol. Dar asta nu o putem înțelege decât foarte rar și doar atunci când îi urmărim pe ei, actorii, care sunt, de fapt, niște „paratrăsnete“ ce echilibrează imensa energie ludică ce tensionează universul în care trăim.

Ultima zi a festivalului debutase cu prezentarea celor cinci „exerciții de stil“ rezultate în urma workshop-ului propus și coordonat de același Theodor Cristian Popescu. Indubitabil, acest atelier

Hamlet Machine

de creație este cel mai important câștig al **altFest**-ului. Obligați să lucreze sub semnul hazardului, cu regizori sau parteneri trași la sorți (textele și spațiul de joc au fost, de asemenea, extrase din urnă, de data aceasta de către regizori), participanții – absolvenți ai unor școli de profil din diferite localități (București, Cluj, Iași, Craiova) – au trebuit să-și demonstreze calitățile artistice în condiții extrem de asemănătoare cu cele pe care un tânăr absolvent, fie el actor sau regizor, le întâlnește atunci când intră într-un colectiv nou. Au trebuit depășite, deci, obișnuințele confortabile ale actorilor și apetența studenților-regizori pentru re-modelarea „marilor clasici”. Chiar dacă reușitele au fost doar în număr de două, e vorba de cele semnate de Claudia Herghelegiu și Andreea Vălean, nivelul general și mai ales impactul asupra participanților constituie argumente extrem de puternice în sprijinul acestui gen de *workshop*.

Oana CRISTEA GRIGORESCU

CÂTE CEVA DESPRE ALTCEVA

Ce mai înseamnă teatrul pentru spectatorii anilor '90, consumatori docili ai televiziunii prin cablu, victorioși utilizatori ai mass-media, Internet, poștă electronică, cluburi și petreceri prin rețele telefonice? Acest ecran protector insinuat între noi și ceilalți nu traduce oare o incapacitate de comunicare directă? Nu mai știm, nu mai putem, nu suportăm riscul de a ne expune neintermediat interlocutorului. Pierdem spontaneitatea dialogului direct, ne închidem într-un alt tip de limbaj artificializat, sursă a înstrăinării de noi și ceilalți. Dar unde suntem cu adevărat? Identitatea noastră fragmentată strigă din subteranele conștiinței după unitatea pierdută a ființei. Ne întoarcem la teatru cu pofta celui flămând, pentru a regăsi acolo dialogul dorit între personaje ce și-au păstrat intactă unitatea. Dar, lovitură de teatru! Pe scena teatrului nou nimic nu mai seamănă cu ceea ce știam despre poveste și personajele sale. La concurență cu mediile, teatrul și-a extins aria de expresie, a asimilat tiparul vieții de-acum. Așadar, poftiți la teatru doar dacă aveți curajul și tăria de a afla ce am devenit, cum ne-am schimbat, par să spună tinerii artiști. Acesta este mesajul tranșant al teatrului alternativ. Cel care refuză compromisul: înțepenirea în formele mortificate ale tradiției. Creativitatea scenică a tinerilor regizori se îndreaptă spre zona de interacțiune a teatrului cu noile medii. Nu mai poate face abstracție de ele, așa că le înfruntă sau, mai bine, le ia aliați în procesul distilării artistice a formelor.

Un festival de teatru alternativ în România lui '99 este un act de afirmare a conștiinței timpului, o formă de protest indirect la hegemonia formelor academice de teatru. Șansa teatrului alternativ este altundeva decât la centru. Poziția excentrică îl situează în zona experimentului, a căutării creatoare. Curentul schimbării pleacă însă în sens invers, de la periferie spre centru. Acolo se naște apetitul pentru experiment, dorința de evadare din formele instituționalizate de producție.